

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Specvlvm Magnvm Episcoporum, Canonicorum, Sacerdotvm Et aliorum Clericorum omnium tam Secularium quam Religiosorum

Tympe, Matthäus

[Köln], 1614

1. Abusus corrigere seu extinguere, & consuetudines salutare inducere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51447](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51447)

PRIMUM CLERICI BONI
SIGNVM EST.

ABVSVS COR-
RIGERE, ET PRA-
VOS MORES EVELLERE,
*seu, omnes in eo nervos contendere, vt pernicio-
sa consuetudines ritusq; fædi tollantur, vel
vt perniciosis moribus sublati, extermina-
tis, atq; reuulsis salutare inducantur.*

Postolus Paulus Agapas seu cõ-
uiuia, quæ olim in Ecclesiis & *1 Exemplū*
publicis cõuentibus ante Eucha- *Agapas*
ristiæ sumptionē instituebatur, *charitatē*
(ad imitationē Christi, qui & ipse *significat,*
communē cœnā Eucharistiæ institutioni, distribu- *quia chari-*
tatis inuen-
tioni, & sumptioni præmisit) ob graues abusus *da, conser-*
qui irrepsērūt, sublatas esse voluit. Reprehēdit. n. *uanda, in-*
ep. I. ad Cor. c. II. non modo hoc q̄ pauperes & te- *tegranda,*
nuioris fortunæ homines ad epulas illas non ad- *Et sarcie-*
mitterēt, & soli omnia esculēta & poculenta absum- *da argu-*
merent nō ad satietatē duntaxat, verum ēt vsq; ad *mentum*
temulentia, q̄ certe nō erat Dominicam cœnam *erant hæc*
manducare. Nā in Dominica cœna cõi & vsuali, *conuiuia.*
quā Christus ante institutā Eucharistiā inuit nihil
simile accidit. Neq; .n. alij esuriebat, alij ebrij erāt
sed oēs æqualiter de cœna illa participabant: neq;
alius alium anteuerte bat, sed cibos illos non nisi
omnib. præsentib. gustarūt. Hinc Paulus monet
Corinthios, vt si quis adeo fame vrgetur, vt cæte-
ros expectare nequeat domi cibū caplat, & famē

eximat, vt deinceps in Ecclesia absque debiti ordinis perturbatione exspectare queat. Absolute non culpatur quod in Ecclesia cibum sumerent ad imitationem cœnæ illius, quam Christus cum discipulis suis ante Eucharistię institutionem iniit, sed quod id perperam agerent, cum temulencia exclusisq; egenis, qui in ruborem dabantur, q̄ paria facere nequirent. Desiit tamē postea mos iste & penitus ex Ecclesia sublatus est, introducta communi omnium consensu hac consuetudine, vt Eucharistia non nisi à ieiunis sumeretur.

*Aug. 8. de
ciu. Dei, c.
vlt.*

II. Erat mos collocandi cibos (dapes merumque) supra sepulchra defunctorum, vt meritis & precibus martyrum esculenta & poculenta sanctificarentur, & tam ad salutem animę quam corporis conducebant. Hic mos, teste S. Aug. li. 5. conf. c. 2. à S. Amb. Episcopo est sublatus, & quia nonnulli credebant animas hoc ferculorum officio non solum egere, sed & delectari, istum errorem S. Aug. omni orationis vehementia profligauit & exterminauit, ho. 15. de Sanctis, ser. 130. de diuersis epist. 64. lib. de moribus Ecclesię Cath. c. vlt.

*Lib. 4. de
bapt. c. 4.
c. frustra,
dist. 8.
Cypria. de
har. bap.*

III. S. Augustinus: *Frustra, inquit, qui ratione cōuincuntur consuetudinem nobis obiciunt, quasi consuetudo maior sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod melius à spiritu sancto reuelatum est.* Nam quę neq; S. Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in cōciliis Episcoporum statuta inueniuntur nec consuetudine vniuersalis Ecclesię roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix aut nunquam omnino possint inueniri causę, quas in iis constituendis

*Cyp. Con
suetudo si-
ne veritate
vetus est er-
roris est, c.
consue. d. 8.*

uendis homines secuti sunt, vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione refecanda esse idem S. Aug. sibi persuadet. Siquidem Ecclesia Dei inter multam paleam multaq; zizania constituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat. Idem Aug. ait: *Qui contempta veritate presumat consuetudinem sequi, aut circa fratres inuidus est & malignus quibus veritas reuelatur, aut circa Deum ingratus est, inspiratione cuius Ecclesia eius instruitur.* Nam Dominus in Euangelio: *Ego sum, inquit, veritas, non dixit, ego sum consuetudo.* Itaq; veritate manifestata cedat consuetudo veritati. Idem ex Mauritanix per antiqua illa vrbe quam Cæsaream appellant crudelem ludum & nefarium relegauit, quo in ludo (si ita eum nominare fas est) duo aduersi ciuiliū exercitus lapidibus inter se tanta & immanitate & impletate decertabant, vt à liberis parentes, à parentibus liberi, à fratribus fratres, à cognatis cognati, ab amicis amici necarentur. At Augustinus barbaræ crudelitatis impatiens aduocata concione in humanam illa consuetudinem grauissimis verbis, vt erat oratione & copiosus & vehemens acculauit, nec ante dicendi vel fulminandi potius & tonandi finem fecit, quam ex omnium lachrymis & fletu cognouit efferas populi mentes ad humanitatem & lenitatem inclinare. Ergo immane certamen auctore Augustino sublatum est, & salutaris eloquentiæ vis declarata, quæ inermis & nuda, impia Cæsariensium arma compressit, luctuosumq; ciuiliū spectaculum ex Christianorum oculis in perpetuum remouit. *Disertæ certe concionis tanta vis est,*

*Ep. 119. c. 19
c. omnia, d.
12. cap. qui
cont. dist. 8.*

Ioan. 14.

*Hanc præ-
claram vi-
toriam no-
tent, qui in
concionan-
di curricu-
lo stadioq;
versantur.*

B

est,

est, vt q̄ corruptissima nostrę naturę inuisa maxime sunt, vehemēs idemq; suavis persuadeat orator, fueretq; amētia populos in officio cōtineat.

Quod prauum hunc Cæsariensium vsus correxerit ipsemet his verbis narrat: Cum apud Cæsaream Mauritanie populo dissuaderem pugnam ciuilem,

*De doct.
Christ. li. 4.
c. 24.*

*Ioco dire
pugnabant*

*V. Baron.
An. Chr.
418. Tom. 5*

*De temp.
ser. 215.*

vel potius plusquā ciuilem, quam cateruā vocabant, neq; enim ciues tantummodo, verum propinqui & fratres, postremo parentes, ac filij lapidibus inter se in duas partes diuisi per aliquot dies continuos, certo tempore anni solemniter dimicabant, & quisq; (vt quemq; poterat) occidebat. Egi quidem granditer quantum valui, vt tam crudele atque inueteratum malum de cordibus & moribus eorum auellerem pelleremq; dicendo. Non tamen egisse aliquid me putavi, cum eos audirem acclamantes, sed cum silentes viderem, acclamationibus quippe se doceri & delectari, flecti autem lachrymis indicabant. Quod vbi aspexi, immanem illam consuetudinem à patribus & auis longeq; à maioribus traditam, quę pectora eorum hostiliter obsidebat, vel potius possidebat, deuictam antequam re ipsa ostenderetur, credidi. Moxq; sermone finito ad agendas Deo gratias corda atque ora conuertii. Et ecce iam ferme octo vel amplius anni sunt, propitio Christo, ex quo illis nihil tale tentatum est.

Irreperunt & alij ex Gentilium ritu in Africanam Ecclesiam prauus vsus quos idem verbi Dei falce succidit, vbi Balationes quas saltando exercebant, insitatur, inter cetera ait: Videte si iustum est, vt ex ore Christianorū, vbi corpus Christi ingreditur, luxuriosum canticū quasi venenum diaboli proferatur.

Etiam superstitiones abolere conat^o est. hinc ad eundē populū inter alia. Si adhuc videris aliquos ad

fon-

fontes aut ad arbores vota reddere, & sortilegos et diuinos, vel per cantatores inquirere, phylacteria et diabolica & characteres, aut herbas, vel succos sibi aut suis appendere, durissime tanta eorum peccata increpantes dicite, quia quicumque fecerit hoc malum perdit baptismi sacramentum. Et quia audivimus quod aliquos viros, vel mulieres ita diabolus circumueniat, ut quinta feria, nec viri opera faciant, nec mulieres lanificium, coram Deo et S. Angelis eius contestamur, quia quicumque hoc obseruare voluerint nisi per prolixam et duram poenitentiam tale sacrilegium emendant, ubi arsurus est diabolus, ibi et ipsi damnandi sunt &c. Et: Quoscumque tales esse cognoueritis durissime castigete. Et si se emendare noluerint, nec ad colloquium, nec ad conuiuium vestrum eos venire permittite. Si vero ad vos pertineat, etiam flagellis cedite, &c.

Ab eodem sublatus est in festis Sanctorum Martyrum vius citharæ, conuiuia atque choreæ sublata, de quibus amouendis extant eiusdem sermones ad populum habiti. In festo est et abusus illos quos ex negligentia quorundam Christianorum sensim labi cognouit, eosdemque ipso sui ortu conuellendos curauit, ut illorum, qui negligebant interesse factis missis, quiue recedebant ante quam absolueretur, qui sermones in Ecclesia miscebant dum missæ dicebantur, & qui querebantur de prolixitate missarum. IV. Generatores seu usurarij (pestilens hominum genus) funeri aliquando intercesserint, ne mortui terra mundarentur nisi prius summa credita resoluta & de pensis usuris, aut certe datis vadibus seu fideiussoribus. Hanc praedonum improbam & ab omni humanitatis sensu remotam consuetudinem notauit, irrisit, & detestat^{us} est, S. Amb. li. de Tobia

De diuersis ser. 115. de S. Cyp. ser. 7. & in Ps. 12. conc. 1.

Ser. 151. de temp. ubi insinuat fuisse morem canendi omnes missas.

bia cap. 10. Dixi, ait, tenete reum vestrum, & ne vobis possit elabi, domum ducite, claudite in cubili vestro carnificibus duriores, quoniam quem vos tenetis carcer non suscipit, exactor absoluit. Peccatorum reos post mortem carcer emittit, vos clauditis. Legum seueritate defunctus absoluitur, vobis tenetur: certe hic sortem suam iam memoratur implese. Non inuideo tamen, pignus vestrum reseruare. Nihil interest inter funus & scenus, nihil inter mortem distat & sortem, personat funeris vlulatum scenoris vsura, nunc vero capite minutus est, quem conuenitis, vehementioribus tamen nexibus alligate, ne vincula vestra non sentiat. Durus & rigidus est debitor, vt qui iam non nouerit erubescere. Vnum sane est, quod non timere possitis, quia poscere non nouit alimenta, iussu igitur lauari corpus, & ad sceneratoris domum exequiarum ordinem duci &c. victus religionis consuetudine scenerator (nam alibi suscipi pignora etiam ista dicuntur) rogat, vt ad tumuli locum etiam reliquia deferantur.

*S. Amb. ad
Eugenium
imp. Nemi
ni facio in-
iuriam si-
omnibus
Deum pra-
fero.*

Tunc tantum vidi humanos scenatores, &c.
V. Abusum celebrandi capitula tempore diuini officij concilium Coloniense Anno 1536. (de Metrop. cathed. & colleg. eccl. c. 18.) abrogauit eo quod Dei causa omnibus alijs debeat anteponi, vt & Synodus Moguntiacā Anno 1549. celebrata, cap. 72. & Basiliensis can. 24. & Treuirensis An. 1549.) & concilia Coloniensia prouincialia celebrata Anno 1260. c. 7. Anno 1307. c. 9. & Anno 1395. c. 72. &c.

VI. Postquam ego aliquando ex alma Academia Coloniensi ad clauum & regimen cuiusdam Scholæ classicæ perhonorifice essem vocatus, ex

|| graui-

grauibus hifce caufis mihi videbatur non expedire, vt perfonatus dictæ Scholæ Epifcopus pridie S. Nicolai deinceps, publice ludum fuum puerilem exerceret.

1. In locis vbi plures funt Sectarij quam Catholici, ideoq; hic ludus nullum habet fauorem, nullo modo expedire videtur iftam confuetudinem, in hoc mundi delirio, amplius publice obferuare, idque propter multos, eosque grauiffimos, qui fe fe ingeffierunt, abufus; potiffimum h'c, vbi, procedente Schola cum perfonato ifto Epifcopo, fentina totius ciuitatis, fe fe in immunitatem effundit Ecclefiæ, & in Ephoros feu Profeflores ac difcipulos Gymnafij omne, quod toto anno collegit, vnico impetu euomit virus, eosq; maximis afficit iniuriis, idque non fine difcipulorum etiam noftrorum in figni diffolutione.

2. Sectariis lufione tam ridicula fanctiffimam & puriffimam noftram religionem propinamus deridendam, & quali pedibus conculcandam, nolunt enim intelligere, quid velit per ridiculus, hic Epifcopus, dum per S. Nicolaum à gehennæ incendiis exoptat liberari &c.

3. Valde indecore & irreuerenter cumque dedecore noftræ Ecclefiæ toleratur, quod eo tēpore in fe pulchris mortuorū omnis generis nequitiam exercent omnis generis nebulones, quibus nemo præfentium refiftere potefl. An vero non gentes quædam antiquis temporibus propter violata maiorum fuorum fe pulchra grauiffima bella fufceperunt? &c.

B 3

4. Osta

4. Octaua Synodus Generalis sub grauissimis centuris prohibuit, ne in aulis principū Græciæ laicis insignibus Episcopalibus & cæteris ornamentis personatum Episcopum ageret, & similis crearetur ridiculus Patriarcha, quo se oblectarent: Nos vero non Imperatores, Reges, aut principes, sed scurras duntaxat, hac lusione absona recrearemus?

5. Patres Concilij Basiliensis expresse hanc lusionem damnant, dum alunt Sess. 21. *Turpem abusum in quibusdam frequentatum Ecclesiis, quo certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo, & vestibus Pontificalibus more Episcoporum benedicunt, homines ad spectacula & cachinnationes mouent, alii comessationes & conuiuia ibidem preparant, hæc S. Synodus detestans statuit & iubet tam ordinariis, quam Ecclesiasticis Decanis & Rectoribus sub pœna suspensionis omnium prouentuum Ecclesiasticorum trium mensium spatio, ne hæc aut similia ludibria exerceri amplius permittant. Cur hoc Spiritus Sancti decretum non obseruaremus?*

6. Propter hunc abusum festum innocentium protomartyrum, in quo personati huius Episcopi officium terminatur, dictum est festum fatuorum.

7. Hic abusus in plerisque Ecclesiis Catholicis abrogatus & explosus est.

8. Hic ludus à domo Dei arcendus est, cum multa in eo inuoluantur, quæ magis vanitatem & irreuerentiam, quam pietatem promouent, maiestas vero nostræ religionis eiusmodi in-

diineptias, grauissime damnat. Hinc Reue-
rendissimus in Christo Octavius, &c. Episco-
pus Tricaricensis, Apostolicæ sedis per Ger-
maniam inferiorem & Belgarum prouincias
Nuntius in Directorio suo disciplina Ecce-
lesiasticæ ait: *Quoniam donum Dei decet omnis gra-
uitas atque sanctitudo, abolitum prorsus esse volu-
mus festum, quod stultorum vocant, omnesque
stultitias, leuitates, & abusus, qui hoc nomine
in Ecclesiam irrepserunt, sablatos. Et licet longo
vsu plerisque locis receptum sit, vt pueri à die Sancti
Nicolai vsque ad festum Sanctorum innocentium per-
sonatum Episcopum suum habeant, eam quoque con-
suetudinem, quod puerilibus dissolutionibus & petu-
lantiis plena esse cœpit, multumque grauitatis ac de-
coris diuinis officiis detrahat, antiquatum iri yehemen-
ter optamus, &c.*

*Ab his enim cum magis carnem sapiant, quam
spiritum, sponsam CHRISTI Ecclesiam volumus
esse liberam. Et quo id sine murmure aut contradi-
ctione fiat, Iudi magistris (qui alioquin forsan
obstrepent) potius aliquid pecuniæ ex communi a-
rario Ecclesiæ donandum censemus, quam vt diu-
tius illo personari Episcopi lusu, non sine Episcopa-
lis dignitatis ac honoris diminutione & contemptu,
emendicando, pecuniam in symbolum corradant. Hæc
ille.*

9. Ecclesia Catholica res multo grauiores &
momenti maioris propter obrepentes abusus
sanctissime abrogauit. Maiores nostri SS. Eucha-
ristiam percepturi mutua oscula iungebant, &

osculabantur se inuicem in osculo sancto, de quo S. Petrus in fine epistolæ primæ: Sed quia, etsi viri seorsim à mulieribus in templis agerent, paulatim tamen fraus aliqua & libidinis turpitudine irrepsisse arte diaboli videbatur, oscull sancti vsus, in osculum tabellæ mutatus est. Vbi nunc antiquus in Ecclesia sacrarum vigiliarum vsus? Vbi multa alia? Prædictus Episcopus Octavius in eodem Directorio ait: *Repræsentationes trium Mariarum visitantium Dominicum sepulchrum, quæ nocte resurrectionis dominicæ in quibusdam Ecclesiis fiunt, cum potius in iis inueniamus, quod mouere risum possit, & deuotionis intentionem deprimeret, quam pietatis aliquem affectum excitare, prorsus intermittere volumus.* Cur non eodem modo, cur non multo magis intermitterimus hanc repræsentationem Episcopi Sancti Nicolai, quæ spectantium animos ad risum, non ad pœnitentiam commouere potest? Ad hæc cur Scholæ non amplius celebrant frondalia? Cur non amplius carmen canunt Scholasticum? Cur multa alia, pro ratione horum temporum, intermittuntur? & lusum tam ineptum retinemus?

10. Si vllum huius lusus placet retinere vestigium, longe commodius in Schola potest exerceri, vbi & Rector suos potest docere, ex qua causa vnus sustineat personam Episcopi, alij canonicorum, eosque inuitare vt imitentur vetera & recentia exempla eorum, qui (quod à pueritia pietatem & studia excoluissent) ad Ecclesiæ honores & dignitates, etiã inuiti, ascenderunt inter quos

quos eis commendari potest, ratione festi, magnus P. Nicolaus, qui ob vitam sanctissime ab ipsis incunabilis inchoatam diuinitus ad Episcopalem dignitatem promotus est. Nec omittendus Magnus Confessor Athanasius, acerrimus Catholicæ fidei propugnator, & contra omnes Arianorum calumnias, contumelias & persecutiones animo tam infracto, vt hæretici nonnulli agnoscant plura eum ab Arianis esse passum, quã pertulerit vllus Apostolorum.

Absoluta pia ista Rectoris Parænesi, Episcopus cum suis si placet, in publicum procedat, reliqui vero discipuli ab onere eum deducendi sint immunes.

VII. Priscis temporibus hæc viguit consuetudo vt Episcopi peregrini ad verba facienda ab eius ciuitatis Episcopo ad quem diuertissent inuitarentur. Hinc in Apostolicis constat, sic habetur: *Rogabis Episcopo eum (peregrinum Episcopum) vt sermonem habeat apud populum docendi causa.* Lib. 2. c. 38. Est enim hortatio & monitio hospitem grata, & mirum in modum vtiliss. qui mos videtur acceptus ex eo quod Act. 13. dicitur missos à principibus Synagogæ qui inuitarent Paulum ac Barnabam vt si quis esset in eis sermo exhortationis ad plebem, dicerent, idem sæpe legimus obseruatũ ab antiquis monachis qui hospites ad pios sermones inuitabant, eumque morem, vt multa a lia S. Card. Borromæus in Mediolanensem Ecclesiam, & decretis, & vsu, reuocauit.

VIII. Multis in locis consuetudo iam introducta est à Clericis vt sub quadragesimæ finē initio

hebdomadæ sanctæ instituat publicæ 40. horarum supplicatio in templo, quo tota ciuitas statutis horis per parœcias distributa conueniat. Proximis quoque ante cineres dieb. bacchanalibus, quibus multo liberiori vitæ habenas laxant, iam sancta inducta est consuetudo multis in locis celebrandi solum pompa eodem modo 40. horarum oratio ē adhibitis breuiusculis sermonibus musicoque concentu ad auertendos ciuium animos ab indecoris spectaculis & in Christiano officio continendos. 5. Carolus Borromeus tolebat per eos dies in diuersis parœciis sanctiss. Eucharistiæ communionem cum solenni apparatu magnoque fructu suarum ouium ministrare.

SIGNVM II.

Clerici boni signum est Adulationem & Adulatores fugere.

Bonus Clericus omnes adulatores procul à se repellit, & si quando laudum suarum præconia audire cogitur ad minimum tristitia vultus ostendit sibi ea displicere, & ipsum et adulationis vitium studiosissime cauet.

1. Pet. 2. v.
25.

Matt. 22.
v. 16. ca. 12.
v. 39.

1. Christus pastor & Episcopus animarum nostrarum cum à Scribis & Phariseis eorumque discipulis per adulationem laudaretur, durius semper eis respondit quam cum impeteretur maledictis. Cum dicerent, *Magister, &c.* Respondit, *Hypocrite, &c.* Et cum miraculorum patra-